

Stichting Pensioenfonds TNO

11e jaargang
nummer 1
april 2011

Pensioenkrant

Naar een duurzaam pensioencontract
Onstuimigheden de baas?

Personalia Pensioenfonds TNO

Bestuur

Benoemd door de RvB TNO

Ir. D.Ph. Schmidt voorzitter
Ir. L. Hoedemaker plv. voorzitter
Drs. C.H.M. van Gerven
Mw. mr. I.C. van den Broek

Gekozen door de deelnemers

Ir. drs. J.B.M. Louwe secretaris
Drs. F. Phillipson
Drs. J.A. Veltman
Ir. J.W. Vethaak

Gekozen door de gepensioneerden

Ir. drs. P.D. van der Koogh
Prof. ir. J. Witteveen

Directie

Drs. J.T. Ruijgrok MBA directeur
Mr. A. van Luijk adjunct directeur

Colofon

De Pensioenkrant is een uitgave van het Pensioenfonds TNO voor deelnemers en pensioengerechtigden.

Redactie/design/fotografie:

mr. Berend H. de Rijk

Redactieadres:

Postbus 7018, 2280 KA, Rijswijk
Telefoon 070 4138602
Telefax 070 4138620
E-mail info@sp.tno.nl

Website: www.pensioenfondstno.nl

Druk: Quantas, Rijswijk

Oplage: 9.700 exemplaren

Rechten

Niets van deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder toestemming van het Pensioenfonds TNO. Aan de inhoud van deze Pensioenkrant kunnen geen rechten worden ontleend.

In dit nummer

* **Herstelplan** bladzijde

4

* **Pensioenplanner**

5

* **Lezerspanel**

6

* **Kracht van leven**

7

* **Pensioencontract**

9

* **Visitatiecommissie**

10

En verder

Resultaten 2010 3
Pensioenoverzicht 8
Drs. J.A. Veltman herbenoemd 8
Uw TOP 12
Bijsparen 13
Eigen keuze 14
Sociaal Pensioenfonds 15
Overleden pensioengerechtigden 15

Van de redactie

Onstuimige omstandigheden....

De pensioensector staat telkens weer voor nieuwe uitdagingen. Zo wordt het besturen van een pensioenfonds en het uitvoeren van de pensioenregeling steeds complexer. Veranderende maatschappelijke-, politieke- en sociale opvattingen dragen daaraan bij. Tellen we daarbij zaken op als verantwoord vermogensbeheer, risicomanagement, bestuurlijke deskundigheid, vergrijzing, afbrokkelende solidariteit, langer leven, betaalbaarheid en onzekere toekomst scenario's, dan wordt het denk ik wel duidelijk dat er veel aan de hand is. Het Pensioenfonds TNO is er in ieder geval knap druk mee. Het gaat om de financiering van uw en mijn oude dagsvoorziening. Kunnen we het welstandsniveau handhaven wat we hebben beoogd als we 65 jaar worden? Daarvoor is steeds meer geld nodig. Een bestuurscommissie studeert op al deze zaken. Deze commissie poogt onder onstuimige omstandigheden een koers uit te zetten voor een goed en betaalbaar pensioen.

Wilt u voorbereid zijn op uw pensioentoekomst? Kijk dan eens op onze vernieuwde Pensioenplanner. Binnenkort krijgt u ook als deelnemer weer het jaarlijks Pensioenoverzicht. U weet dan waar u op basis van de huidige stand van zaken aan toe bent.

Met vriendelijke groet,
mr. Berend H. de Rijk

- Dekkingsgraad eind december is 107,8%
- Rendement 2010 is 12,0%

Het vermogen van het Pensioenfonds TNO is in 2010 gegroeid. De beleggingen ontwikkelden zich gunstig. Er werd over het hele jaar een rendement behaald van 12%. Naast een stijgend vermogen namen echter ook de pensioenverplichtingen toe. Het Pensioenfonds moet nu en in de toekomst meer pensioen uitbetalen dan voorheen is berekend. Een belangrijke oorzaak daarvan is de snelle stijging van de levensverwachting in Nederland. De dekkingsgraad die de verhouding weergeeft tussen het vermogen en de verplichtingen is uitgekomen op 107,8%. Voorzien was een dekkingsgraad van 112%. Dit betekent niet dat de pensioenen nu gekort moeten worden. Wel besloot het bestuur de pensioenen in 2011 niet te laten meestijgen met de algemene loonstijging bij TNO. Ook werd de pensioenpremie verhoogd.

Ontwikkeling bezittingen en verplichtingen

De bezittingen van het fonds stegen in 2010 met € 190 mln. naar € 2.168 mln. Deze toename werd met name behaald door goede rendementen op de beurs- en niet-beursgenoteerde aandelen. Tegelijkertijd stegen de pensioenverplichtingen met € 219 mln. naar € 2.011 mln. Belangrijke oorzaken van deze toename waren een dalende marktrente en het doorberekenen van de snelle stijging van de levensverwachting in Nederland.

Beleggingsrendementen

Van de belangrijkste beleggingscategorieën is private equity het meest gestegen. Het resultaat was 23,2%.

De aandelen- en obligatieportefeuilles stegen met respectievelijk 19,8% en 5,1%. De hedgefundportefeuille steeg met 7,7%.

Een negatief resultaat van -8,9% werd behaald met de vastgoedportefeuille.

De beslissing om de belangrijkste vreemde valuta's gedeeltelijk af te dekken, kostte het fonds 1,6% aan rendement. De strategische afdekking van de rentegevoeligheid van 75% van de pensioenverplichtingen leverde in 2010 een rendement op van 4,9%. Inclusief de valuta- en renteafdekking is het totaalrendement daardoor uitgekomen op afgerond 12,0%.

Beleggingen	Rendement 2010
Aandelen	19,8 %
Obligaties	5,1 %
Hedgefonds	7,7 %
Vastgoed	- 8,9 %
Private equity	23,2 %
Subtotaal	8,7%
Valuta-overlay	-1,6 %
Rente-overlay	4,9%
Totaal	12,0 %

Rapportage **herstelplan** bij De Nederlandsche Bank ingediend

Het Pensioenfonds TNO heeft in februari 2011 De Nederlandsche Bank gerapporteerd over de stand van zaken ten aanzien van het herstelplan. Dat plan was in 2009 nodig omdat eind 2008 de dekkinggraad onder de vereiste 105% was gezakt. Ondertussen zijn stappen voor herstel genomen. De premie is verhoogd, de pensioenen zijn niet meegestegen met de loonmaatregel van TNO en de pensioenregeling is op een onderdeel aangepast.

Ontwikkeling dekkinggraad

Vanaf eind 2009 was het fonds met een dekkinggraad van 110% officieel hersteld van het dekkingstekort. Er is sprake van een dekkingstekort als de dekkinggraad minder bedraagt dan 105%.

Het herstelplan loopt echter nog door omdat voor een volledig herstel een dekkinggraad is vereist van 122,9%. Per eind 2010 is de dekkinggraad 107,8% en daarmee loopt het fonds achter op het herstelplan. Doelstelling was om dan een dekkinggraad te bereiken van 112%. Per 31 maart 2011 bedraagt de dekkinggraad volgens voorlopige cijfers 110,3%.

Stijgende verplichtingen

Oorzaken van het achterlopen op het herstelplan is een gedaalde marktrente en de versnelde stijging van de levensverwachting. Voor de langere levensduur moest een extra voorziening genomen worden van 5,3%. In 2009 was hiervoor al 4% opgenomen. Zonder deze extra last zou de doelstelling van het herstelplan ruimschoots gehaald zijn.

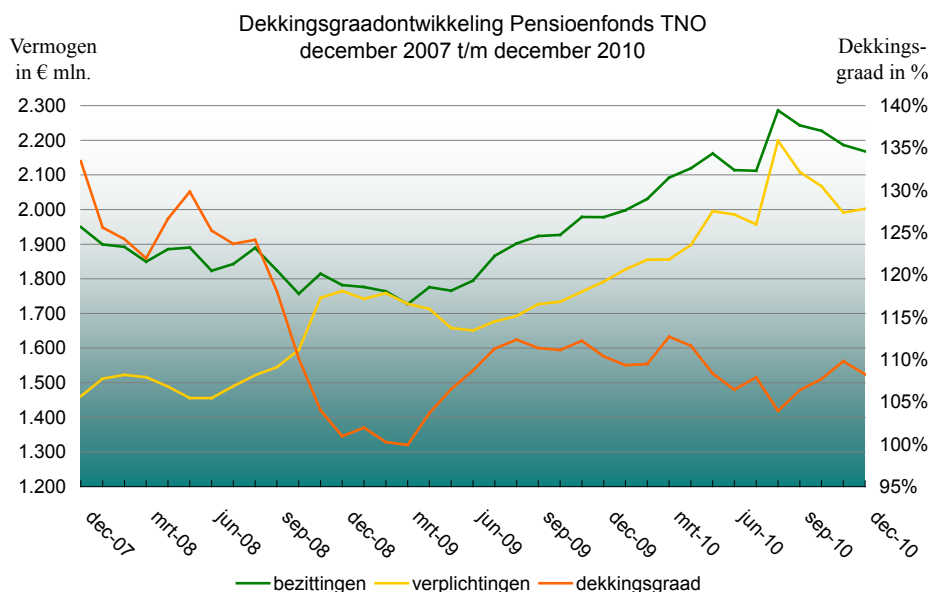
Geen korting

Het fonds heeft in het herstelplan geen kortingsmaatregel opgenomen en een korting is op grond van de hierboven gerapporteerde ontwikkeling ook niet te verwachten.

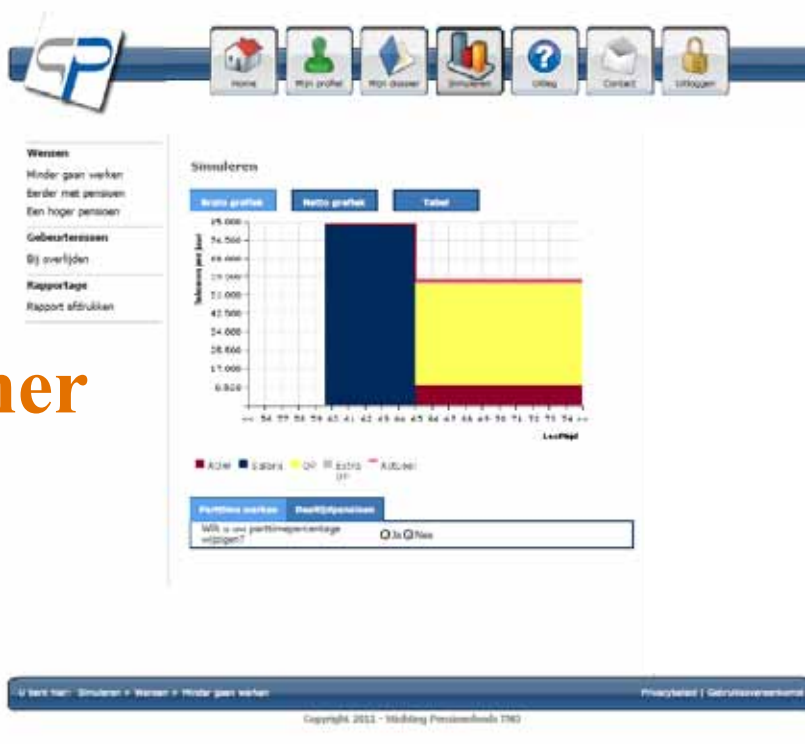
Genomen stappen voor herstel

De belangrijkste stappen die het pensioenfonds heeft genomen om tot herstel te komen zijn:

- premieverhoging in 2009, 2010 en 2011; deze stegen naar respectievelijk 16,5%, 17% en 18% van de totale salarissom met daarnaast in 2009 en 2011 een extra werkgeverspremie van 2%.
- in dezelfde jaren zijn de pensioenen niet met een (indexerings)toeslag verhoogd;
- in 2010 is de pensioenregeling aangepast met betrekking tot de opbouw van het partnerpensioen in de plaats van een uitruilbaar extra ouderdompensioen; daardoor is de stijging van de kostendeckende premie beperkt.

Pensioenplanner vernieuwd

Zoals eerder aangekondigd is de Pensioenplanner vernieuwd. Personen ouder dan 62 jaar, maar niet ouder dan 65, hebben nu ook toegang. Het gebruik en de presentatie is gemoderniseerd en de jongste reglementswijziging over het partnerpensioen is nu ook in de Pensioenplanner verwerkt.

Met de Pensioenplanner heeft u direct inzicht in uw pensioensituatie. U kunt simulaties uitvoeren zoals: minder werken, eerder of later met pensioen en nu ook uitruil partnerpensioen voor een verhoogd ouderdomspensioen.

De Planner is een handig instrument om inzicht in uw pensioensituatie te krijgen. Een stukje financiële planning is daarmee dichterbij gekomen. U hoeft zich niet meer te laten verrassen tegen de tijd dat u daadwerkelijk met pensioen gaat.

Naast een grafische weergave worden ook de pensioenen in bruto en netto bedragen weergegeven.

Ieder kwartaal worden de gegevens vernieuwd. Er wordt gerekend met de meest recente rekenfactoren.

Inloggen

U kunt op de Planner inloggen via de homepage van onze website: www.pensioenfondstno.nl. Bij het inloggen wordt gevraagd om uw:

- registratienummer;
- wachtwoord;
- het overnemen van de beveiligingscode die in het scherm staat.

De eerste keer dat u inlogt moet u de eerder aan u toegezonden activeeringscode gebruiken. *Heeft u deze niet meer? Vraag dan een nieuwe aan via e-mail: info@sp.tno.nl.*

Daarna kunt u uw burgerservicenummer invullen en uw wachtwoord registreren. Tenslotte wordt om uw e-mail adres gevraagd. Dit is handig wanneer u later uw wachtwoord kwijjt bent.

**U hoeft
zich niet
te laten
verrassen**

Stichting Pensioenregister

U kunt vanaf januari 2011 uw pensioen ook inzien via de website: www.mijnpensioenoverzicht.nl

Dan ziet u alle pensioenen die u bij diverse pensioeninstanties heeft opgebouwd.

Hiervoor heeft u uw DigiD code nodig. DigiD is uw eigen inlogcode voor de overheid.

Lezerspanel

Boodschappen duidelijk overbrengen

V.l.n.r.: Ton van Strien, Kai Waterreus, Philip van Dongen, Ingrid Molenaar, Hans Schmidt, Pieter Jan Brandenburg; Miep Verwoerd en Jan van Veen.

Het zou leuk zijn als ook **jong-TNO-ers** mee zouden doen!

Begin januari is het lezerspanel voor de eerste keer bijeengekomen. Omdat ik ben geïnteresseerd in de pensioenontwikkeling en alert ben door de discussies over de dekkingsgraad, heb ik me hiervoor opgegeven. Daar komt nog bij dat ik na 1 januari 1950 ben geboren, waardoor er voor mij nogal wat regels door de overheid veranderd zullen zijn als ik met pensioen ga.

Omdat ik ook de Pensioenplanner een aantal keren gebruikt heb, vind ik het leuk om mee te werken aan de verbetering van de communicatie van ons pensioenfonds. Mijn uitdaging daarbij is dat het goed overbrengen van een boodschap vereist dat je ook de inhoud goed kent.

Het lezerspanel is nu twee keer bijeen geweest. Het is een enthousiaste groep van een tiental personen met verschillende achtergronden. Deels gepen-

sioneerd en deels nog werkzaam bij TNO. Van het externe adviesbureau Taal leerden we dat je, afhankelijk van de doelgroep, verschillende taalniveau's kan gebruiken. Maar dat moeilijke onderwerpen het best begrepen worden wanneer deze in eenvoudig Nederlands geschreven zijn. Met die achtergrond hebben we een aantal pensioenbrochures beoordeeld. Die aanpak blijkt voor mijn andere correspondentie trouwens ook erg handig te zijn.

Je merkt dat het Pensioenfonds de zaken best goed geregeld heeft. Een uitdaging is wat je met de nieuwe communicatiemiddelen kan doen en waarvoor je, gezien de doelgroep, brochures moet blijven maken. Je wilt eigenlijk meer met nieuwe communicatiemiddelen doen, maar het is de vraag of het op korte termijn opzetten van een 70+ twitteraccount een goede stap is.....

En toch mis ik nog iets. De afgelopen jaren heb ik bij TNO verschillende initiatieven opgezet, waarbij ik veel heb samengewerkt met jong-TNO-ers. Waarschijnlijk hoor ikzelf al bijna tot de generatie die zegt "we doen het al meerdere jaren zo, dus is het goed". Mijn ervaring is dat veel onverwachte, en vaak vernieuwende en succesvolle oplossingen worden bedacht door mensen die aan het begin van hun loopbaan staan. Alhoewel ik me voor kan stellen dat een twintiger nu niet direct aan een actieve betrokkenheid bij een pensioenfonds denkt (al kan dat gezien de huidige publiciteit best veranderen) zou ik het een aanwinst vinden als ook jong-TNO-ers aan het lezerspanel mee gaan doen.

Is deze boodschap duidelijk?

Ton van Strien
lid lezerspanel

De kracht van je leven

Dick Knook heeft als directeur van TNO-Verouderingsonderzoek en hoogleraar gerontologie in Leiden veel gepubliceerd over het verouderingsproces. Op 23 november 2010 sprak hij op de prépensioneringsdag van het fonds over gezondheid en pensioen.

Dick Knook startte zijn presentatie met enkele belangrijke vragen, zoals: wat houdt het verouderingsproces in? Is het te vertragen en zo ja, hoe? Daarin zijn we natuurlijk allemaal geïnteresseerd. We willen vooral gezond ouder worden. En ouder worden doen we met velen. Zo telt Nederland nu 5,3 miljoen vijftigplussers. In 2025 zijn dat er 7 miljoen.

Spectaculair is bijvoorbeeld dat in de afgelopen 170 jaar de levensverwachting van vrouwen in Zweden constant is gestegen met 13 weken per jaar.

De ontwikkeling van de levensverwachting in Nederland ziet er als volgt uit.

Nederland	2010	2030	2060 CBS/AG*)
mannen	78,4	81,1	83,9/85,9
vrouwen	82,5	85,3	86,3/87,6

*) Centraal Bureau voor de Statistiek/
Actuarieel Genootschap

Langere levensverwachting

We blijken nu langer te leven dan verwacht. Zo blijkt dat bijvoorbeeld vrouwen na hun 65ste zo'n 10% langer leven dan voorspeld. Dat betekent dat 10% langer AOW en aanvullend pensioen moet worden uitbetaald.

Bij de huidige prognoses voor de levensverwachting wordt nog geen rekening gehouden met een pil voor een langer leven. Toch wordt hier onderzoek naar gedaan. Zo is er thans een middel dat de levensduur verlengt van oudere muizen. Bij mannetjes is de levensverlenging 9% en 14% bij de vrouwtjes.

Verouderingsproces in notendop

Ons lichaam bestaat uit 100.000 miljard cellen. Elke cel is een ingewikkelde machinerie van 25.000 genen, duizenden eiwitten, honderden moleculen als glucose en cholesterol.

Bij het ouder worden komen er steeds meer beschadigde, niet meer goed werkende en dode cellen. Daardoor gaan organen minder goed functioneren en dat geeft een verhoogde kans op ziekten. Het proces is echter veel complexer. Zo spelen bijvoorbeeld ontstekingsreacties een belangrijke rol.

Een gezond pensioen

Dick Knook geeft een 8-tal adviezen voor een gezonde oude dag.

- rook niet
- houd gewicht binnen perken
- eet veel groenten, fruit en granen
- eet niet veel rood vlees en vet, wel regelmatig vis
- matig alcoholgebruik (maximaal 2 tot 3 glazen per dag)
- wandel een half uur per dag
- vermijd te veel stress
- draag je veiligheidsgordel, ofwel gebruik je gezond verstand en handel daar naar.

Dit en nog veel meer kunt u lezen in een interessant en leuk boekje voor vijftigplussers die nog lang in de kracht van hun leven kunnen blijven en daar iets aan willen doen.

Exemplaren zijn te bestellen bij
Dick Knook: rietfluit@hotmai.com.

Uniform Pensioenoverzicht 2010 voor de deelnemers

Als deelnemer ontvangt u jaarlijks het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) van het Pensioenfonds TNO. Dit overzicht geeft inzicht in uw uitkering bij pensionering en arbeidsongeschiktheid, maar ook in de uitkering die uw eventuele partner en/of kinderen krijgen als u overlijdt.

Alle pensioenfondsen en verzekeraars in Nederland gebruiken hetzelfde overzicht. Dat maakt uw totale pensioensituatie een stuk duidelijker. En het kan het maken van uw financiële planning vereenvoudigen.

In april/mei worden de overzichten van 2010 aan de deelnemers verstuurd. Hierin is de reglementswijziging van vorig jaar over het partnerpensioen verwerkt. Deze en alle voorgaande UPO's zijn in te zien op de Pensioenplanner van het fonds. De Pensioenplanner is via onze website www.pensioenfondstno.nl te benaderen. Zie hiervoor ook elders in deze Pensioenkrant.

*De pensioengerechtigden hebben
begin april de UPO over 2010
ontvangen.*

Drs. J.A. Veltman

Werknemerslid Hans Veltman herbenoemd

Hij is tevens voorzitter van de Commissie Toekomstig Pensioencontract. Deze commissie werkt voorstellen uit voor een duurzaam pensioen. Zie ook hiernaast.

Volgens het rooster van aftreden eindigde in 2010 de zittingstermijn van de heer J.A. Veltman in het bestuur van het fonds. Hij heeft zich herkiesbaar gesteld en op de oproep voor tegenkandidaten zijn geen reacties ontvangen. Gevolg is dat hij automatisch is herkozen.

Het bestuur verheugt zich de heer Veltman te mogen benoemen voor een nieuwe zittingstermijn.

Op weg naar een duurzaam pensioencontract

In de Pensioenkrant van maart en november 2010 is melding gemaakt van het toekomstbestendig maken van de pensioenregeling. Onderdeel daarvan is de vorig jaar ingevoerde regulementswijziging over het partnerpensioen. In de 2e fase gaat het om meer zaken.

Nieuwe beleidsstaffel

Het pensioenfonds is door de financiële crisis flink geraakt en had eind 2008 een lage dekkingsgraad. Door de langere levensverwachting is het fonds opnieuw onder druk komen te staan door fors oplopende pensioenverplichtingen. Het fonds wil zoveel mogelijk de pensioenen veilig stellen, maar dient ook voorbereid te zijn op situaties als onvoldoende vermogensgroei, dat kan leiden tot een onderdekking van de verplichtingen. Het kan immers zijn dat rendementen achterblijven bij hetgeen benodigd is. Financiële markten bewegen zich grillig.

Thans is de wijze van het korten op pensioenen bij een te lage dekkingsgraad niet gespecificeerd en omgekeerd is vooraf niet duidelijk aan wie de voordelen van een zeer hoge dekkingsgraad toevallen. Daarom is een nieuwe leidraad (staffel) in ontwikkeling waarin beter de indicaties ten aanzien van premies, (herstel)toeslagen en kortingen bij een bepaalde dekkingsgraad worden aangegeven.

Nader te bestuderen

Naast een nieuwe beleidsstaffel worden in de eerste helft van dit jaar nog meer voorstellen uitgewerkt. Deze voorstellen worden aangeboden aan TNO en de Centrale Ondernemingsraad. Het gaat daarbij onder meer om:

- vergroting van de flexibiliteit in de pensioenregeling;
- bijspaarregeling voor pensioen;
- stapsgewijze verhoging van de pensioenleeftijd;
- herziening van de risicoverdeling tussen werkgevers en werknemers;
- de toeslagambitie.

De definitieve voorstellen zijn ook nog afhankelijk van de uitkomst van het centraal akkoord tussen werkgevers, vakbonden en de overheid. Momenteel is daar enige vertraging ingekomen.

Drs. Peter Dirks

Voorzitter Visitatiecommissie

Intern toezicht hoort bij goed bestuur. De visitatiecommissie toetste in oktober/november 2010 het functioneren van het bestuur. Naar aanleiding daarvan stelde de redactie aan de voorzitter enkele vragen.

De visitatiecommissie bestaat uit drs. P.B.A. Dirks, mw. H.C.M. Vedder-Wubben en prof.dr. J. Koelewijn. Zij bestudeerden diverse stukken en voerden gesprekken met de directie, een vijftal bestuursleden, twee leden van de deelnemersraad, een lid van de beleggingsadviescommissie en de actuaris.

Doel van de visitatie is een oordeel uit te spreken over de beleids- en bestuursprocessen. Geoordeeld wordt over hoe wordt omgegaan met gegevens, of de juiste procedures zijn afgesproken en nageleefd. Hoe het proces is geweest van besluitvorming bij afwijkingen. Met behulp van documenten en te houden gesprekken wordt een oordeel gevormd over het 'in control' zijn van het bestuur. Dit loopt van strategie tot en met uitvoering. Ook wordt gekeken naar de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt aangestuurd en hoe het bestuur omgaat met risico's op korte en langere termijn.

De bevindingen van de commissie zijn te lezen in het Jaarverslag 2010 van het Pensioenfonds TNO. Dit jaarverslag verschijnt eind juni en kunt u downloaden van onze website.

Hoe bent u in deze rol terecht gekomen?

'Ik was acht jaar voorzitter van PNO Media, het pensioenfonds voor de media. Bijna die gehele periode was ik ook bestuurslid van de Vereniging Bedrijfstakpensioenfonds. Dan ben je niet helemaal een onbekende in pensioenland. De vijf fondsen van de Pensioengroep Zuid Hoorn in Rijswijk wilden met hulp van het Nationaal Register voor Commissarissen en Toezichthouders gezamenlijk een visitatiecommissie instellen. Het vervolg is geschiedenis.'

De visitatiecommissie bestaat uit 3 leden met specifieke deskundigheid. Wat is uw specifieke expertise?

'In de eerste plaats ervaringsdeskundige op het gebied van het besturen van een pensioenfonds. Als je dat bent dan ben je meteen redelijk deskundig op het gebied van de governance van pensioenfonds. Daarnaast heb ik vanuit mijn opleiding en eerdere functies een redelijke expertise in financiële zaken. Bovendien weet je na acht jaar toch wel vrij veel van de wet en regelgeving.'

Hoe verhoudt zich dat tot de twee andere leden?

'Wat hun expertises zijn? Mevrouw Vedder is actuaris en Professor Koelewijn is beleggingsdeskundige. Me dunkt dat spreekt voor zich.'

Wat zijn dan de onderscheidende rollen?

'We hebben geen duidelijke taakverdeling. Wel liggen de primaire aandachtsgebieden natuurlijk op het terrein van ieders expertise. We proberen alle onderwerpen met ons drieën te behandelen. Misschien leidt dit niet tot de kortste doorlooptijd, maar het is wel een methode die naar onze mening het meest recht doet aan het integrale beleid waar een pensioenfondsbestuur voor verantwoordelijk is. Belangrijk is en blijft de afweging van de verschillende belangen. Dat kan alleen als je het geheel overziet.'

Zijn er ook regels verbonden aan uw onderzoek?

'Er is nog niet zoiets als een standaard waaraan een visitatiecommissie moet

Veel sneller dan vroeger moet een bestuur zich afvragen of de veranderende omstandigheden aanleiding geven tot bijstelling van het beleid.

voldoen. Je wordt geacht met kennis van zaken het functioneren van het bestuur te beoordelen. Het fenomeen visitatie is voor pensioenfondsbesturen nog erg jong. Na verloop van enkele jaren zal langzamerhand een best practice uitkristalliseren.'

Zijn er beperkingen?

'De beperking is dat je niet overal bij kunt zijn en besturen kent nu eenmaal naast de formele vergaderingen, dossiers en verslagen heel veel informele interactie tussen bestuursleden en de verschillende betrokken partijen met hun eigen belangen.'

Hoe gaat u te werk?

'Aansluitend op de vorige vraag; een goed bestuur legt de overwegingen die aan zijn beslissingen ten grondslag liggen vast in de verslagen. Dat is voor ons het startpunt. Daarnaast nemen we kennis van de vaste gegevens van het fonds zoals statuten en reglementen, de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota, de organisatie van de ondersteuning van het bestuur en van de uitvoering.

Heel belangrijk om de afwegingen van het bestuur te begrijpen is kennis van de context waarin het fonds opereert. Is het een (bloeiende) bedrijfstak of een onderneming, verjongt of vergrijst het deelnemersbestand, wie onderhandelen over de regeling, wat is hun kennis van pensioenen, is er sprake van scherpe arbeidsrelaties. Zo kan ik nog wel even doorgaan met vragen die in-

zicht geven in de belangen waarmee het bestuur rekening moet houden. Als het een nieuw fonds voor ons is, dan is dit het meest tijdrovende deel. Niet alleen moet je veel stukken doornemen, maar ook is het nodig veel interviews af te nemen die de kleur aan de bevindingen geven. We spreken dan met de directie van het bestuursbureau/uitvoeringsorganisatie, leden van de groeperingen uit de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Soms ook met de ondernemingsraad, werkgeversverenigingen of directies van de werkgever als die een rol spelen bij het gestalte geven aan de regeling en daarmee aan de pensioenverwachtingen van deelnemers, pensioenge-rechtigden en werkgevers. De belangrijkste besprekingen vinden natuurlijk plaats met de bestuursleden zelf.'

Wat wilt u boven water krijgen?

'Of de bestuursleden in het onderhoud dat wij met ze hebben de onderwerpen op dezelfde manier belichten als blijkt uit de beleidsdocumenten en de verslagen. Of zij de verbindingen zien tussen de verschillende onderwerpen. Alleen dan kunnen zij de consequenties zien voor het integrale beleid.'

Zijn er in de visitatie dingen aan de orde gekomen die verbetering behoeven?

'Als ik dat hier vertel leest niemand meer onze rapportage in het jaarverslag van het Pensioenfonds TNO. Veel

meer mensen zouden dat jaarverslag eens moeten lezen!'

Ziet het besturen van een pensioenfonds er over 5 jaar anders uit?

'Het besturen van een pensioenfonds is sinds het jaar 2000 enorm veranderd. Van een tijdshorizon van dertig jaar, waarbinnen niet veel zou veranderen, zijn we in een situatie terecht gekomen waarin binnen een paar maanden de vooruitzichten wezenlijk veranderen. Dit vraagt van besturen dat zij veel sneller dan vroeger zich moeten afvragen of de veranderende omstandigheden aanleiding geven tot bijstelling van het beleid. Zelfs als dat niet het geval is zal het bestuur bij elke verandering moeten motiveren waarom zij menen dat het roer niet om hoeft. Dat vergt heel veel tijd en veel deskundigheid.'

Wat zijn daarbij aandachtspunten?

'In dit verhaal sprak ik over de context waarin het fonds werkt en eindig met de deskundigheid van het bestuur. Het accent lijkt meer de richting van deskundigheid op te schuiven. Heel belangrijk is dat in het bestuur de context en de deskundigheid in evenwicht blijven. Vroeger was het wel heel veel context. Ik hoop dat het in de toekomst niet alleen maar een technocratie wordt. Dat zullen ze bij TNO wel begrijpen.'

Sinds 1996 voert het fonds een prépensioenregeling uit. De premie is op 1-1-2006 gestopt voor werknemers geboren op of na 1-1-1950. Hiervoor is de Levensloopregeling in de plaats gekomen. Het opgebouwde kapitaal in de prépensioenregeling heeft echter nog steeds een pensioenbestemming.

De prépensioenregeling is bedoeld om een kapitaal op te bouwen voor een Tijdelijk Ouderdomspensioen (TOP). Dit kapitaal wordt volledig voor risico van de deelnemer via een beleggingsrekening bij ING IM opgebouwd. Met het kapitaal wordt op de ingangsdatum een tijdelijk pensioen ingekocht. Het is mogelijk het pensioen in te laten gaan tussen 59 en 65 jaar. U kunt het kapitaal ook gebruiken voor het verhogen van het levenslang ouderdomspensioen vanaf 65 jaar in samenloop met het partnerpensioen.

In dienst voor 1-1-2006

1. Geboren vóór 1 januari 1950?

U en de werkgever betalen premie met eventueel nog een aanvullende premie van het fonds.

3. Geboren na 1 januari 1950?

Er vindt geen premiebetaling plaats

2. Geboren tussen 1-1-1950 en 1-3-1957?

U ontving mogelijk een overgangspremie. Deze premie wordt tot maximaal 62 jaar via de werkgever aangewend voor de Levensloopregeling.

De LifeCycle Mix

De uitvoering van de pensioenbeleggingen is uitbesteed aan ING. Als deelnemer kunt u online de ontwikkeling van uw pensioenkapitaal volgen en zelf een beleggingsmix samenstellen.

Is geen risicoprofiel door u opgegeven, dan wordt standaard de LifeCycle Mix Defensief toegepast.

De LifeCycle Mix Defensief (zie grafiek) is een gespreide portefeuille met beleggingen in een aantal beleggingsfondsen.

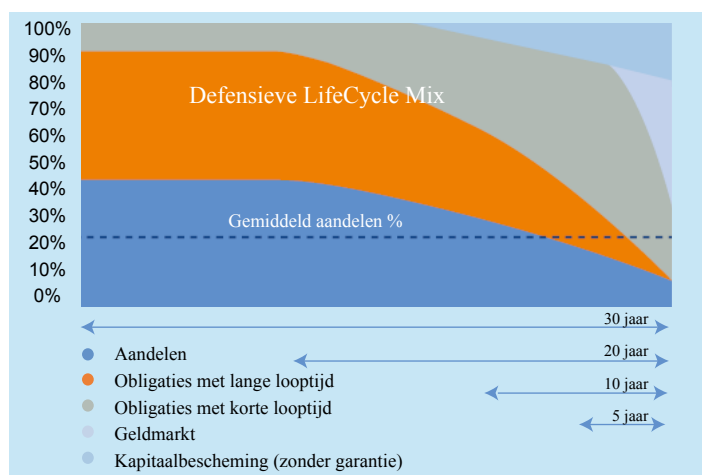
De verdeling is afhankelijk van de tijd die resteert tot de ingangsdatum van de TOP. Naarmate de tijd verstrijkt, wordt de portefeuille automatisch aangepast zodat de risico's afnemen.

Eigen Verdeling of Vrije Keus.

Een deelnemer is niet verplicht om in de LifeCycle Mix te beleggen. U kunt ook zelf beleggen. Hiervoor moet men bij voorkeur al enige ervaring hebben opgedaan. Als zelf wordt belegd kan dit gedaan worden volgens 'Eigen Verdeling' of 'Vrije Keus'.

Spaarproduct

Via de optie 'Vrije Keus' kan men de portefeuille geheel of gedeeltelijk liquide aanhouden. Daarover wordt een variabele rentevergoeding ontvangen. Omdat er ook deelnemers zijn die gewoon willen sparen voor hun pensioen zonder beleggingsrisico, is begin 2010 een aparte spaarrekening als product voor de TOP opgenomen.

In de onderstaande tabellen wordt het gemiddelde rendement gegeven per beleggingskeuze gesplitst naar beleggingsprofiel.

Tabel 1: 1-1-2010 t/m 31-12-2010

	LifeCycle Mix	Eigen Verdeling	Vrije Keus	Sparen	Gemiddeld
Defensief	7,07%	4,91%	8,98%	5,52%	7,87%
Neutraal	9,15%	12,50%	12,09%	5,88%	9,24%
Offensief	11,50%	13,45%	15,44%	6,23%	12,70%
Gemiddeld	8,05%	12,00%	11,46%	5,65%	8,14%

Tabel 2: vanaf aanvang bij ING: 1-7-2007 t/m 28-2-2011

	LifeCycle Mix	Eigen Verdeling	Vrije Keus	Sparen	Gemiddeld
Defensief	1,68%	-3,29%	4,17%	3,21%	1,73%
Neutraal	-0,58%	-6,65%	1,82%	1,71%	-0,47%
Offensief	0,83%	-2,95%	-0,31%	1,81%	0,29%
Gemiddeld	1,49%	-3,91%	2,38%	2,80%	1,51%

Meer informatie

Jaarlijks ontvangen de deelnemers een overzicht van het pensioenkapitaal van ING IM. Het Pensioenfonds verstrekt jaarlijks een Uniform Pensioenoverzicht waarin de pensioenaanspraak wordt weergegeven.

Informatie kunt u ook online verkrijgen. Zie de website van ING IM <https://mijnpensioen.ingim.nl> U kunt inloggen via een toegezonden wachtwoord en gebruikersnaam. U ziet dan de actuele waarde en het rendement van uw pensioenrekening.

Ook op de Pensioenplanner van het Pensioenfonds kunt u uw TOP-aanspraken inzien. De Planner is te benaderen via www.pensioenfondstno.nl

Bijsparen

TNO heeft aan het Pensioenfonds gevraagd te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de werknemers naast de huidige pensioenregeling de mogelijkheid te bieden om bij te sparen voor het pensioen.

Hiervoor moeten zaken worden afgestemd met onder andere de fiscus over de mogelijkheden en er is een traject gestart voor het selecteren van een externe uitvoerder. Voorwaarde is dat een en ander ook moet passen binnen de administratieve mogelijkheden van zowel de werkgever als het pensioenfonds.

Ten aanzien van de externe partij gaat het vooral om zaken als:

- de administratie van deelnemers en het openen en onderhouden van rekeningen;
- het vermogensbeheer voor de deelnemers;
- de communicatie mede in het kader van de wettelijke zorgplicht;
- de informatievoorziening via overzichten en Planners;
- organisatievorm en kostenefficiëntie.

Ook wordt onderzocht in hoeverre de TOP-regeling kan aansluiten of zelfstandig naast de bijspaarregeling kan blijven bestaan. Wellicht is deze op termijn over te hevelen naar de bijspaarregeling.

De verwachting is dat hierover medio 2011 een besluit wordt genomen.

Eigen keuze...

30 jaar geleden had ik 1000 gulden op mijn bankrekening. Met dat geld kon ik toen ongeveer 2.000 broden kopen van 50ct!

Van mijn ouders kreeg ik het advies geld te sparen en niet uit te geven aan dingen die ik niet nodig had. Een Walkman was wel leuk, maar ik had het niet echt nodig. Met sparen kreeg ik 5% en in sommige jaren zelfs bijna 10% rente. Ondertussen zijn de broden in Suriname duurder geworden. Een brood kost nu ongeveer 60 eurocent.

Brood is in Suriname dus ongeveer 2 à 3 keer zo duur geworden. Mijn geld op de bank is door de rente die ik kreeg ook ongeveer 2 à 3 keer meer geworden. Dat is waardevast zal je denken, omdat ik na 30 jaar met mijn spaargeld nog steeds 2.000 broden kan kopen. Het geeft ongetwijfeld een Zwitserleven gevoel, als je over 30 jaar nog steeds 2.000 broden kan kopen met je spaargeld! Helaas is dit geen fictief verhaal, maar de realiteit.

De realiteit van Suriname. Mijn 1000 gulden spaargeld is weliswaar met de rente bijna 3000 gulden geworden, maar door hyperinflatie en ongunstige wisselkoersen is het omgerekend nu slechts 70 euro cent waard. Eén brood is wat ik er nog mee kan kopen.

Van de bank krijg ik geen overzichten meer. Ik vermoed dat mijn rekening zonder mijn instemming is opgeheven. Maar voor 70 cent zal ik mijn tijd niet verdoen om hier een punt van te maken. Wel sneu voor de gepensioneerden in Suriname, die met omgerekend 100 euro per maand moeten zien rond te komen.

Met dit soort excessen leer je relativeren en het belang van goed economisch beleid en de euro te waarderen. Ik ben van mening dat de euro het beste is wat ons pensioen is overkomen. De euro geeft economische stabiliteit. De euro is een belangrijke basis voor ons toekomstig pensioen. Wat je straks krijgt is in euro's en daarmee wil je net zo veel broden kopen als je nu zou

kunnen met de euro's die je inlegt. Deelnemen aan het Pensioenfonds TNO is verplicht omdat je bij TNO (of aangesloten werkgever) werkt. Buiten de keuze om bij TNO te werken had je geen keuze dan jouw pensioen bij het Pensioenfonds TNO op te bouwen. Jij bent van het fonds afhankelijk in de mate waarin jouw pensioen waardevast kan worden gehouden.

Heb jij nog keuzes?

De zogenaamde derde pijler (1e is de AOW, 2e is het pensioenfonds) van het pensioensysteem is jouw keuze. Jij hebt zelf de keuze om geld in de vorm van koopsompolissen bij een verzekeraar weg te zetten. Of je koopt een eigen huis. Dit laatste is waarom veel ouderen in Suriname, naast de steun van hun kinderen in het buitenland, nog een dak boven het hoofd hebben. Het invullen van de derde pijler is jouw verantwoordelijkheid. Wees hiervan bewust!

Bryan Busropan
Voorzitter deelnemersraad

Stichting Sociaal Personeelsfonds TNO

Voor degenen voor wie o.a. een vakantie om sociale of medische reden gewenst is, maar niet betaalbaar.

Het Sociaal Personeelsfonds is ontstaan uit een solidariteitsgedachte. Als we allemaal een klein beetje bijdragen kunnen we een aantal mensen helpen met financiële problemen door medische of sociale oorzaken. In de praktijk betekent dit dat het gaat om schenkingen en renteloze leningen.

Ook kunnen deelnemers aan het fonds een beroep doen op een financiële bijdrage aan een door hen zelf te kiezen vakantie. Dit kan indien men door bijzondere omstandigheden niet in de gelegenheid is om op eigen kosten met vakantie te gaan. Voor de vaststelling van de bijzondere omstandigheden en de hoogte van de bijdrage wordt altijd gekeken naar de individuele situatie. Daarbij wordt rekening gehouden met de medische en sociale indicatie en met de financiële omstandigheden van de aanvrager.

Voor meer informatie, lid worden of het aanvragen van formulieren kan je terecht bij:

Secretariaat Stichting Sociaal
Personeelsfonds TNO

Postbus 6098, 2600 JA Delft

Of via e-mail: marjoleine.stuiver@tno.nl

Indien je gebruik wilt maken van de vakantiefaciliteit 2011 van het Sociaal Personeelsfonds TNO, kun je een aanvraagformulier hiervoor opvragen en deze ingevuld zo spoedig mogelijk retourneren.

Bezoek ook onze informatie op het intranet: http://intra.tno.nl/organisatie/diversen/sociaal_personeelsfonds/index.html. Ook bereikbaar via HR-plaza.

Overleden pensioengerechtigden

	Woonplaats	leeftijd
November 2010		
Mw. J.J. Gaastra- Leemans	Wageningen	84
C.J. Broeder	Nieuwegein	85
H.J.M. Assink	Almelo	70
Mw. E. Matthijssen- Plomp	Groningen	87
L. Boon	Almelo	75
J.H. Douma	De Bilt	89
Mw. I.H. de Jong	Voorburg	78
K.W.P. Krom	Sassenheim	79
E. Jansen	Wageningen	80
J. Lever	Amsterdam	88
J.H. Groeneveld	Delft	91
B. Bink	Leiden	94
J.F. Rijdsdijk	Rijswijk	89
Mw. J.M.de Jager	Diepenveen	90
December 2010		
Mw. S. Hooimeijer	Delft	81
Mw. G.A. Eecen	Delden	95
Mw. J.de Koster	Leerdam	85
P.M. Kersten	Zoetermeer	90
Mw. G.H. Berlang	Bennekom	84
D.E. Masdorp	Wageningen	82
Mw. A. Brons	Heerenveen	74
G.A. van der Spek	Maarn	75
Mw. W.R.D.M. Florie	Epen	86
L.H.J. Willigers	Rotterdam	87
F. de Haas	Bilthoven	86
Mw. F.A. Rem	Eindhoven	80
T.C. Hofman	Den Haag	82
T. Jager	Wageningen	91
Januari 2011		
Mw. S.T.M. de Meulemeester	Den Haag	85
Mw. A.M.J.J. Deckers	Tilburg	99
J.W.L.M. Minis	Tilburg	81
Mw. M.G. Noordhoff	Utrecht	79
Mw. M. Schimmel	Kampen	101
L. Ponsen	Wassenaar	86
C.M. Puijk	Delft	86
H. Smeijers	Den Haag	90
Mw. A. Riksen	Zoetermeer	87
Mw. C. Kapteijn	Gouda	83
H. van de Klomp	Soesterberg	77
D.L.A. Osseman	Wassenaar	88
Mw. J.C.T. Elberse	Apeldoorn	71
H.J. Keukens	Wageningen	72
Februari 2011		
Mw. C.P. Bakker	Delft	89
Mw. J.M.J. Berends	Voorburg	89
Mw. A.C. Poot	Delft	86
Mw. A. van der Baan	Rotterdam	94
Mw. S.W.V. Bunders	Wageningen	80
A.L.M. Koop	Soest	80
H.H.A. Pelckmans	Waalwijk	78
Mw. J. van Zanen	Zoetermeer	95
W. Drenth	Utrecht	85
Mw. C.M.G. van Turnhout	Den Haag	90
W.G. Zelveler	Wageningen	89
W.L. de Wit	Doesburg	74
Mw. M. Humperdinck	Puttershoek	74
M. Deutekom	Zoetermeer	77
Maart 2011		
Mw. C. van Walsum	Den Haag	92
J.H. Elbers	Wageningen	92
Mw. C.C.E. Haak	Voorburg	87
Mw. M.T. Wesdorp	Beekbergen	71
H.C. Bartlema	Zelhem	88
Mw. C.J. Feld-van Wissen	Waalwijk	94
Mw. M.A.A. Schipper	Baarn	88
H.J. Huldy	Zevenhuizen	86
A. Verbraeck	Leidschendam	79
Mw. M.T. Remmerswaal	Dedemsvaart	88
Mw. E. Hartman	Venlo	77
Mw. G.H. Ruijsch	Wageningen	87
Mw. L.M. van der Vaart	Apeldoorn	86
G.W. Cruys	Holten	77
K. Pleijsier	Boskoop	92
J.M.J. Fray	Amstelveen	76
L. Lenting	Wageningen	73
Mw. M. Bos	Wageningen	94

Het TNO-pensioen bestaat uit verschillende voorzieningen, zoals:

- Tijdelijk ouderdompensioen
- Ouderdompensioen vanaf 65 jaar
- Partner- en wezenpensioen voor de nabestaanden
- Arbeidsongeschiktheidspensioen

Stichting Pensioenfonds TNO

Laan van Zuid Hoorn 165
2289 DD Rijswijk
Postbus 7018
2280 KA Rijswijk

Telefoon : 070 4138602
Telefax : 070 4138620
E-mail : info@sp.tno.nl
Website : www.pensioenfondstno.nl

